

УДК 343.37

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.10>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗЛОЧИНУ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Думчиков М.О.,
*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально правових дисциплін
та судочинства
Навчально-наукового інституту права СумДУ
ORCID: 0000-0002-4244-2419*

Тригуб Н.М.,
*студентка 2 курсу
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету
ORCID: 0009-0008-3780-9344*

Думчиков М.О., Тригуб Н.М. Кримінально-правова характеристика колабораційної діяльності як злочину проти основ національної безпеки України.

У статті проведено всебічний теоретико-правовий аналіз складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 7 ст. 111-1 КК України, з урахуванням обставин збройної агресії РФ проти України та правового режиму тимчасової окупації. Дослідження спрямоване на з'ясування юридичної природи колабораційної діяльності як форми посягання на основі національної безпеки держави, що охоплює державний суверенітет, територіальну цілісність та обороноздатність України. Проаналізовано альтернативні форми об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, кожна з яких утворює самостійний формальний склад, визначено їх зміст та особливості кваліфікації.

Особливу увагу приділено характеристиці об'єктивної сторони діяння, яка включає: добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території; добровільну участь у незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на такій території, та/або у збройних формуваннях держави-агресора; надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших законних військових формувань. Встановлено, що склад правопорушення має формальний характер і вважається закінченим із моменту вчинення передбачених законом дій незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків.

Досліджено ознаку добровільності як обов'язковий елемент перших двох форм об'єктивної сторони та ключовий критерій відмежування кримінально караної поведінки від діянь, вчинених під примусом. Проаналізовано ознаки спеціального суб'єкта - громадянина України, який досяг віку кримінальної відповідальності та є осудним, а також суб'єктивну сторону, що характеризується умисною формою вини, переважно прямим умислом. Розглянуто наукові підходи до визначення форми вини та обґрунтовано висновок про її умисний характер з огляду на формальну конструкцію складу кримінального правопорушення.

У статті узагальнено проблемні аспекти кваліфікації діянь за ч. 7 ст. 111-1 КК України, зокрема складність встановлення добровільності та оцінки фактичних обставин, що зумовлює необхідність системного підходу до аналізу всіх елементів складу кримінального правопорушення. Доведено, що правильна кримінально-правова оцінка можлива лише за умови комплексного дослідження об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони діяння з урахуванням особливостей правового режиму воєнного стану та тимчасової окупації.

Ключові слова: колабораційна діяльність, склад кримінального правопорушення, тимчасово окупована територія, спеціальний суб'єкт.

Dumchykov M.O., Tryhub N.M. Criminal legal characteristics of collaboration activities as a crime against the foundations of national security of Ukraine.

The article provides a comprehensive theoretical and legal analysis of the elements of a criminal offense under Part 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine, taking into account the circumstances of the Russian Federation's armed aggression against Ukraine and the legal regime of temporary occupation. The study aims to clarify the legal nature of collaboration as a form of encroachment on the foundations of national security, which encompasses the state sovereignty, territorial integrity, and defense capability of Ukraine. Alternative forms of the objective side of the criminal offense are analyzed, each of which forms an independent formal composition, and their content and classification features are determined.

Particular attention is paid to the characteristics of the objective side of the act, which includes: voluntary employment by a citizen of Ukraine in illegal judicial or law enforcement bodies established in the temporarily occupied territory; voluntary participation in illegal armed or paramilitary formations created in such territory and/or in the armed formations of the aggressor state; providing such formations with assistance in conducting hostilities against the Armed Forces of Ukraine and other legitimate military formations. It has been established that the offense is formal in nature and is considered complete from the moment the actions provided for by law are committed, regardless of the occurrence of socially dangerous consequences.

The feature of voluntariness as a mandatory element of the first two forms of the objective side and a key criterion for distinguishing criminally punishable behavior from acts committed under duress has been studied. The characteristics of a special subject—a citizen of Ukraine who has reached the age of criminal responsibility and is sane—were analyzed, as well as the subjective aspect, which is characterized by an intentional form of guilt, predominantly direct intent. Scientific approaches to determining the form of guilt are considered, and the conclusion about its intentional nature is substantiated, taking into account the formal structure of the criminal offense.

The article summarizes the problematic aspects of the qualification of acts under Part 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine, in particular the complexity of establishing voluntariness and assessing the actual circumstances, which necessitates a systematic approach to the analysis of all elements of the composition of a criminal offense. It has been proven that a correct criminal law assessment is possible only on the condition of a comprehensive study of the object, the objective side, the subject, and the subjective side of the act, taking into account the peculiarities of the legal regime of martial law and temporary occupation.

Key words: collaboration, elements of a criminal offense, temporarily occupied territory, special subject.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України детермінувала суттєве зростання кількості кримінальних проваджень, порушених за ознаками колабораційної діяльності. Частина 7 статті 111-1 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за найбільш суспільно небезпечні форми протиправної взаємодії з окупаційними адміністративними структурами та незаконними збройними формуваннями держави-агресора, що посягають на основи національної безпеки, суверенітет і територіальну цілісність України. Разом із тим правозастосовна практика свідчить про значні труднощі у кваліфікації зазначених діянь, зокрема в частині встановлення ознаки добровільності вчинення відповідних дій, а також розмежування досліджуваного складу злочину із суміжними складами, передбаченими чинним кримінальним законодавством. Зазначене обумовлює об'єктивну необхідність проведення комплексного теоретико-правового аналізу відповідної кримінально-правової норми з метою вироблення науково обґрунтованих критеріїв її тлумачення та застосування.

Метою статті є комплексне дослідження складу однієї з форм колабораційної діяльності, а саме кримінального правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України, з метою з'ясування його юридичних ознак, визначення особливостей конструкції складу кримінального правопорушення.

Стан опрацювання проблеми. Проблематика кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність набула активного наукового осмислення після кардинального оновлення вітчизняного кримінального законодавства у 2022 році, що було зумовлено нагальною потребою у належному правовому реагуванні на виклики повномасштабної збройної агресії. Зокрема, комплексне соціологічне розуміння колабораціонізму як форми девіантної поведінки та чинники його поши-

рення на окупованих територіях досліджували О.А. Безрукова та О.С. Зубченко [1]. Вагомий внесок у вивчення об'єкта цього кримінального правопорушення зробив М.І. Голінка, який обґрунтував, що для кваліфікованих складів додатковим об'єктом виступають життя і здоров'я людей, а посягання спрямоване на основи національної безпеки [4].

Ознаки суб'єкта колабораційної діяльності перебували у фокусі уваги Є.О. Письменського та А.І. Лігуна, які одноставно визначають його як спеціального – осудного громадянина України, що досяг 16-річного віку, водночас вказуючи на проблеми доказування умисної форми вини та осудності в умовах впливу факторів воєнного часу [7; 8]. Безпосередньо об'єктивну сторону добровільного зайняття посад у незаконних органах влади аналізував А.А. Сорокін. Науковець звернув увагу на складнощі правозастосовної практики щодо доказування критерію «добровільності» та проблеми відмежування форм співпраці залежно від характеру виконуваних функцій, зокрема в незаконних судових чи правоохоронних органах [5].

Водночас аналіз наявного масиву наукових праць дозволяє констатувати, що попри ґрунтовні розвідки загальних ознак колабораціонізму, положення частини 7 статті 111-1 Кримінального кодексу України залишаються недостатньо опрацьованими на доктринальному рівні. Складна законодавча конструкція зазначеної норми, що характеризується альтернативним характером об'єктивної сторони складу злочину, зумовлює виникнення суттєвих теоретичних і практичних колізій при її застосуванні. Більшість існуючих наукових досліджень присвячена загальній характеристиці інституту колабораційної діяльності без належної деталізації окремих кваліфікованих складів, що, своєю чергою, породжує прогалини у правозастосовній практиці. Викладене переконливо свідчить про об'єктивну необхідність проведення самостійного комплексного наукового дослідження, спрямованого на системний аналіз елементів та ознак складу злочину, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України.

Виклад основного матеріалу. Дослідження складу кримінального правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 ККУ, є важливим для розуміння його юридичної сутності та встановлення умов притягнення до кримінальної відповідальності. Аналіз складу такого правопорушення включає детальне вивчення його елементів: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони. Це забезпечує всебічну характеристику протиправного діяння, а також дозволяє чітко визначити критерії для його кваліфікації.

Варто зауважити, що у традиційному розумінні колабораціонізм як соціальний процес виникає виключно в умовах окупації - ситуації, яка з'являється внаслідок військових дій і захоплення території однієї держави збройними силами іншої. Такий стан суспільного життя супроводжується глибокими порушеннями в роботі соціальних інститутів, які під впливом зовнішніх обставин перетворюються на інструменти терору та підкорення, втрачаючи при цьому свою легітимність в очах населення. У працях правознавців підкреслюється, що колабораційна діяльність завжди пов'язана з реальністю окупації [1, с. 53].

Кримінальне правопорушення, як колабораційна діяльність, законодавець відніс до Розділу I Особливої частини КК України, що стосується «Кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України».

Частина сьома передбачає наявність трьох формальних складів кримінальних правопорушень: 1) добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території; 2) добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора; 3) надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України).

За ці дії передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на термін від дванадцяти до п'ятнадцяти років, з обмеженням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на термін від десяти до п'ятнадцяти років, а також із можливою конфіскацією майна (особливо тяжкий злочин) [2].

Об'єктом кримінального правопорушення, яке кваліфікується як «колабораційна діяльність», є основи національної безпеки України. Згідно із Законом України «Про національну безпеку України», національна безпека охоплює захист державного суверенітету, територіальної ціліс-

ності, демократичного конституційного ладу, а також інших національних інтересів країни від актуальних та потенційних загроз [3].

Відповідно до частини 7 статті 111-1 КК України, додатковим об'єктом кримінального правопорушення виступають життя та здоров'я людей. У певних випадках додатково враховується й право власності, якщо завдана шкода перевищує суму, що дорівнює тисячі й більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4, с. 608].

Пропонуємо проаналізувати окремо форми об'єктивної сторони діянь, що формують зовнішнє вираження колабораційної діяльності за частиною 7 ст. 111-1 КК України [2]:

1) *добровільне зайняття посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території*. Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає в свідомому обійманні громадянином України посад у незаконно створених судових чи правоохоронних органах, що діють на тимчасово окупованій території. Подібна співпраця з окупаційною владою становить значну суспільну небезпеку, адже вона сприяє функціонуванню репресивних установ, які забезпечують реалізацію інтересів держави-агресора.

У цьому контексті до ознак об'єктивної сторони правопорушення належить свідоме прийняття особою посади з офіційним включенням до кадрового складу, виконання обов'язків, спрямованих на забезпечення роботи незаконної судової чи правоохоронної системи, що діє на тимчасово окупованій території України, а також практичне здійснення повноважень відповідно до вимог окупаційного режиму [5, с. 460].

2) *добровільна участь у незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території*. Аналіз цієї форми об'єктивної сторони за ч. 7 ст. 111-1 КК України свідчить, що для встановлення складу кримінального правопорушення обов'язковою є добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, що діють на тимчасово окупованій території. Саме аспект добровільності є визначальною ознакою, яка відділяє кримінально карані дії від обставин примусу.

Для правильного розуміння понять «збройні» та «воєнізовані формування» слід звернутися до положень кримінального законодавства. Воєнізованими формуваннями визнаються організовані структури військового типу, які мають єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, а також здійснюють військову, стройову або фізичну підготовку. Отже, це групи, що функціонують за принципами військової організації, хоча й створені поза межами офіційної державної системи. Збройними формуваннями вважаються воєнізовані групи, які незаконно володіють зброєю - вогнепальною, вибуховою чи іншою, придатною для використання. Наявність зброї та організованої структури підвищує суспільну небезпечність таких формувань, оскільки вони здатні здійснювати збройні дії та сприяти діяльності окупаційної влади [2].

Додатковою визначальною ознакою для застосування статті 111-1 КК України є те, що такі формування створюються виключно на тимчасово окупованих територіях. Їх створення, підготовка та функціонування відбуваються в умовах окупаційного режиму, що прямо вказує на їх спрямованість на підтримку структур, діяльність яких суперечить інтересам України [6, с. 96].

3) *добровільна участь в збройних формуваннях держави-агресора*.

Аналіз цієї форми вираження об'єктивної сторони свідчить про виключно добровільний характер участі у збройних формуваннях держави-агресора. Це зумовлює потребу ретельного встановлення ознак суб'єктивної сторони, зокрема умисної форми вини в кожному конкретному випадку виявлення відповідного діяння. Таким чином, до обов'язкових ознак зазначеної форми колабораційної діяльності належать такі. По-перше, добровільність вступу громадянина України до збройних формувань держави-агресора без прив'язки до місця вчинення відповідного діяння. Зазначена ознака свідчить про те, що кримінальна відповідальність настає незалежно від того, на якій території здійснювалась участь у збройному формуванні, зокрема, така участь може мати місце і за межами тимчасово окупованої території України. Відтак територіальний критерій не є визначальним для кваліфікації діяння за відповідною нормою, що розширює сферу її застосування та унеможливує уникнення відповідальності з посиланням на місце перебування особи. По-друге, наявність у відповідного формування ознак збройного, тобто такого, що організаційно та функціонально відповідає критеріям збройного формування як спеціального суб'єкта у структурі держави-агресора. У цьому контексті принципово важливо наголосити, що диспозиція відповідної норми охоплює виключно збройні формування, що виключає поширювальне тлумачення

та не допускає кваліфікації за цією нормою участі в інших структурах держави-агресора, які не відповідають зазначеному критерію [6, с. 96].

4) надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

Аналіз зазначеної форми реалізації об'єктивної сторони частини 7 статті 111-1 КК України потребує зосередження на таких ключових аспектах. По-перше, у межах цієї форми ознака добровільності вчинення діяння виключається із числа обов'язкових елементів складу злочину, що створює передумови для криміналізації так званого «вимушеного колабораціонізму». Зазначене явище є об'єктивною реалією існування цивільного населення в умовах тимчасової окупації, коли особа може бути поставлена перед необхідністю виконання певних дій під примусом або під загрозою застосування насильства з боку окупаційних структур. Відсутність ознаки добровільності як конститутивного елементу цієї форми об'єктивної сторони породжує суттєві теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з розмежуванням злочинної поведінки та вимушених дій особи, що вчиняються в умовах крайньої необхідності або фізичного чи психічного примусу, а відтак потребує виваженого доктринального осмислення та чіткого законодавчого врегулювання.

По-друге, характер наданої допомоги має бути функціонально орієнтований виключно на забезпечення ведення бойових операцій збройними формуваннями або збройними силами держави-агресора. Зазначена ознака є визначальною для кваліфікації діяння за відповідною нормою та слугує критерієм відмежування від суміжних форм колабораційної діяльності, що не пов'язані безпосередньо із підтриманням бойового потенціалу агресора [6, с. 97].

Суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України, є спеціальним, що зумовлено специфікою інституту колабораційної діяльності та особливим правовим статусом винної особи. Зазначений суб'єкт характеризується сукупністю як загальних ознак, притаманних будь-якому учаснику кримінально-правових відносин, так і спеціальних рис, детермінованих особливостями об'єктивної сторони відповідного складу кримінального правопорушення.

До загальних ознак суб'єкта належать: статус фізичної особи, осудність та досягнення встановленого законом віку кримінальної відповідальності – 16 років. Оскільки частина 7 статті 111-1 КК України не включена до вичерпного переліку кримінальних правопорушень, відповідальність за які настає з чотирнадцятирічного віку відповідно до частини 2 статті 22 КК України, притягнення до кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність у зазначеній формі можливе виключно з шістнадцяти років [7, с. 336–337].

Відповідно до частини 1 статті 19 КК України, осудною визнається особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення була здатна усвідомлювати значення своїх дій або бездіяльності та керувати ними. Осудність як кримінально-правова категорія охоплює здатність особи до свідомого та вольового управління власною поведінкою. У кримінальному праві закріплено принцип презумпції осудності, відповідно до якого особа вважається осудною доти, доки в установленому законом порядку не буде доведено протилежне. Особа, яка внаслідок психічного розладу не могла повною мірою усвідомлювати свої дії або керувати ними, визнається обмежено осудною і може підлягати кримінальній відповідальності з урахуванням зазначеної обставини. Натомість особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння перебувала у стані неосудності, звільняється від кримінальної відповідальності на підставі частини 2 статті 19 КК України [2].

Спеціальною ознакою суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України, є громадянство України. Таким чином, суб'єктом колабораційної діяльності може виступати виключно громадянин України, що принципово відрізняє цей склад від суміжних складів кримінальних правопорушень, пов'язаних з участю іноземних осіб або осіб без громадянства у діяльності окупаційних структур чи збройних формувань держави-агресора.

Окремої уваги заслуговує питання вчинення колабораційної діяльності у співучасті. Для визнання особи співвиконавцем достатньо, щоб вона хоча б частково виконала об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України, що підкреслює можливість колективного характеру протиправної діяльності та спільної реалізації злочинного умислу [7, с. 339].

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення являє собою його внутрішній психологічний аспект, що відображає психічне ставлення особи до вчинюваних нею дій та їх суспільно небезпечного характеру, визначаючи взаємозв'язок свідомості та волі винного з протиправною поведінкою.

Попри те, що диспозиція частини 7 статті 111-1 КК України прямо не визначає форму вини, системний аналіз змісту відповідної норми дозволяє дійти обґрунтованого висновку про те, що зазначене кримінальне правопорушення може бути вчинене виключно з умисною формою вини. Це зумовлено формальною конструкцією складу правопорушення, в якій суспільно небезпечні наслідки не є обов'язковим елементом об'єктивної сторони. Кримінальна відповідальність настає з моменту добровільного обіймання посади в незаконно створених судових чи правоохоронних органах на тимчасово окупованій території або з моменту добровільної участі в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях держави-агресора [8, с. 100–101].

Законодавча конструкція необережної форми вини пов'язана з передбаченням або непередбаченням суспільно небезпечних наслідків діяння. Однак оскільки наслідки не є обов'язковим елементом об'єктивної сторони складу правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України, вчинення цього діяння у формі необережності є юридично неможливим.

У доктрині кримінального права переважає позиція, відповідно до якої суб'єктивна сторона зазначеного правопорушення характеризується прямим умислом: особа чітко усвідомлює незаконний характер функціонування створених на тимчасово окупованій території органів і структур, розуміє суспільно небезпечний характер власних дій як таких, що сприяють реалізації агресивної політики держави-агресора та завдають шкоди основам національної безпеки України, і свідомо прагне до їх вчинення. Визначальну роль у характеристиці суб'єктивної сторони відіграє ознака добровільності, яка акцентує на незалежності волевиявлення особи та відсутності будь-якого зовнішнього примусу.

Водночас, у науковій літературі представлена й альтернативна точка зору, згідно з якою вина при вчиненні колабораційної діяльності може виявлятися як у формі прямого, так і непрямого умислу – у випадках, коли особа усвідомлює суспільну небезпеку своїх дій, передбачає можливість заподіяння шкоди державним інтересам у сфері національної безпеки та або прагне настання таких наслідків, або свідомо допускає їх [8, с. 101].

Однак, з огляду на законодавчу конструкцію частини 7 статті 111-1 КК України та обов'язковість ознаки добровільності як конститутивного елементу відповідного складу, більш науково обґрунтованою та доктринально переконливою видається позиція щодо характеристики суб'єктивної сторони виключно через категорію прямого умислу.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що склад кримінального правопорушення, передбаченого частиною 7 статті 111-1 КК України, відзначається складною законодавчою конструкцією та характеризується формальним типом побудови, що має принципове значення для його кваліфікації та відмежування від суміжних складів. Основним безпосереднім об'єктом зазначеного кримінального правопорушення є національна безпека України, посягання на яку підриває державний суверенітет і територіальну цілісність країни як фундаментальні засади конституційного ладу. Додатковим факультативним об'єктом виступають життя та здоров'я людей, а в окремих випадках – право власності, зокрема у разі заподіяння істотної матеріальної шкоди внаслідок вчинення відповідного діяння.

Об'єктивна сторона складу охоплює альтернативні форми добровільної протиправної поведінки, що виражаються у різних формах співпраці з окупаційними адміністративними структурами або незаконними збройними формуваннями держави-агресора. Суб'єкт кримінального правопорушення є спеціальним – ним може виступати виключно громадянин України, який досяг встановленого законом віку кримінальної відповідальності. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини, яка в переважній більшості випадків реалізується у формі прямого умислу, що підтверджується як доктринальними позиціями, так і логікою законодавчої конструкції відповідної норми.

Належна кваліфікація діяння за частиною 7 статті 111-1 КК України є можливою виключно за умови системного та всебічного аналізу всіх елементів і ознак складу кримінального правопорушення у їх сукупності, а також обов'язкового врахування специфіки правового режиму тимчасової окупації як особливого юридичного стану, що суттєво впливає на оцінку характеру та ступеня суспільної небезпечності вчиненого діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безрукова О.А., Зубченко О.С. Сутність та виміри сучасного колабораціонізму на тимчасово окупованих територіях України: спроба соціологічного осмислення. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2025. № 4. С. 51–82. DOI: 10.15407/sociology2025.04.051.
2. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 07.09.2024. 2001. № 25-26. ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 24.02.2026).
3. Про національну безпеку України: Закон України № 2469-VIII від 21.06.2018. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 24.02.2026).
4. Голінка М.І. Об'єкт злочину за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність»: погляд крізь наукові дослідження та правозастосовну практику. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. № 41. С. 605–612. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14902734>.
5. Сорокін А.А. Правова характеристика форм колабораційної діяльності, пов'язаних із добровільним зайняттям посад у незаконних органах влади на тимчасово окупованих територіях України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2 (3). С. 457–461. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.73>.
6. Авзалова Д.О., Кушнір Я.О. Окремі питання об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого статтею 111-1 Кримінального Кодексу України. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (March 1, 2024; Paris, France), 93–98. DOI: 10.36074/logos-01.03.2024.023.
7. Письменський Є.О. Суб'єкт колабораційної діяльності як елемент складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. № 86 (4). С. 335–343. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.51>.
8. Лігун А.І. Суб'єктивні ознаки колабораційної діяльності. *Науковий вісник київського інституту національної гвардії України*. 2024. № 1. С. 99–104. DOI: 10.59226/2786-6920.1.2024.99-104.

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Думчиков М.О., Тригуб Н.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0